

[פרי הארץ פרי נעבים + חורש"י פרי וילך
שפת אמת וילך תרל"ד. נמסר: מוצש"ק וילך תשע"ג]

"בדרכי התשובה"

"ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המוות ואת הרע". "בזוה"ק מובא בביאור ענין התשובה שהוא מקום בינה ושופר וחירות"...

כדי לבאר את סדר היום הקדוש העומד לפנינו, נבאר על פי דרכו של בעל הפרה"א זי"ע את כל סדר התשובה: תחילה נבאר מהו חטא, מה הוא גורם לאדם, ולאחר מכן נוכל להשיג אי"ה גם כיצד ניתן לתקן זאת שוב:

התורה כותבת לנו, "ראה נתתי לפניך וגו', מבאר הפרי הארץ שיש טעם מדוע התורה כפלה וכתבה את החיים ואת הטוב, ואת המוות ואת הרע. והטעם לזה הוא, כי נרמז כאן לאדם שישנן שני בחינות של יראה. יראת העונש, ויראת הרוממות. עיקר היראה היא לבוא לידי יראת הרוממות שהיא יראה מפני כבוד ה' והדר גאונו. ולא מפני שירא מעונש. אך הדרך להגיע לידי יראת הרוממות, חייבת לעבור תחילה דרך יראת העונש. והטעם לזה הוא כמובא בהמשך דברי הפרה"א, כדלהלן:

"שהרי האדם כשהוא עובר על מצות ה' הוא מגושם ואינו יכול להגיע אל יראת הרוממות כי לבו חסר מכל"...

מהו חטא?? הקב"ה ברא את העולם ובכל פרט ופרט שם מאור חיותו ית' שיאיר באותו החפץ ויחיה אותו. ואור אלוקי זה כדי שלא יתגשם יורד בהשתלשלות אחר השתלשלות צמצום אחר צמצום ולבוש אחר לבוש, וכמו"כ דרך אותיות התורה הק' כפי שנבין בהמשך הדברים. לכל אות בתורה ישנה חיות מיוחדת המחיה את הבריאה ע"י אותה האות או ע"י צירופים שונים. וכן ישנן ז' מידות המתגלות בעולם הזה, שבהם מתגלה גם כן חיותו יתברך. ועל כן, למטרה מסוימת ברא הקב"ה כל זאת באופן נסתר מעינינו כדי שנעשה את התפקיד שלנו בעולם לגלות אותו בכל פרט שכזה, ועי"ז תתפרסם ותתגלה מלכותו בעולמות כולם. ובכדי שלא נהיה מאוכלי לחם חסד – נהמא דכיסופא, נתן לנו הקב"ה את הזכות לעשות כאן איזה תפקיד. ולפי דברי הפרי הארץ תפקיד האדם הוא לתת את ההכנעה ולהסכים בכל דבר שהקב"ה מנהל אותנו.

כשאדם מסכים לחיות באופן זה, הוא גורם חיות נצחית לנשמתו ע"י שבכל פעם שמגלה דבר נוסף בו הקב"ה מסתתר, ובפרט כשמתגלה אליו מידה מסוימת שמנסה לגרור אותו לגשמיות ולתאוות שליליות והוא מתגבר עליהן ומפנה את התאוות האלו לראות את יד ה' המכוונת אותו ע"י סיבות שונות לא לחטוא... הרי שבזה הוא מזין את נשמתו. ולא זו בלבד אלא שע"י שמתגבר על מידותיו, הוא משליט את הטוב על עצמו! והוא השולט על גופו.

אך אם ח"ו לא עומד בניסיונות ובמקום להזיין את נשמתו מזיין הוא באותה חיות – את גופו, אזי הוא משליט את הרע על עצמו והוא הופך להיות נשלט בידי הרע ר"ל. ולהגדרה זו קורא הפרה"א בפרשת ואתחנן ע"פ הפסוק, "שניים רעות עשה עמי"... האחת, שלוקח את חיות הבורא שנשלחה אליו להחיות את נשמתו ולתקן העולם ולא עושה זאת. ושנית, לא רק זה שלא עושה את תפקידו אלא באותה נשימה הוא מחיה את הסט"א ונותן להם את החיות הזו שינקו ממנה. כידוע שלסט"א אין חיות משל עצמה כמו לקדושה והיא יונקת את כל מקור חיותה ע"י שמפתה את עם ישראל לחטוא ולהחיותה מהקדושה... וכמו שהתבטא ר' אשר זי"ע ואמר, שאנו המפרנסים הכי גדולים של היצה"ר, ר"ל...

מחשבה דיבור ומעשה, הם המלבושים של האדם. וכבעל התניא מבאר כי המלבושים של האדם הם מאירים ומשפיעים על מהותו. ישנו מעשה על כך, על ר' זושא זי"ע שהגיע לרבו ה'מגיד', וביקשו שרוצה להרגיש טעם של שבת על אף שזהו יום רביעי בלבד. ענהו המגיד שאין זה שייך. ר' זושא שמאוד התאוה לדבר זה, חזר לביתו והלך למקוה ועשה את ההכנות הראויות כאילו זה ממש שבת, ואכן לפתע הרגיש ממש הרגשת התעלות כמו בשבת. לאחמ"כ חזר לרבו וסיפר לו שאכן כן הרגיש טעם שבת. אמר לו המגיד שיפרט לו אלו הכנות עשה. סיפר לו ר' זושא כי הלך למקוה ולאחר מכן לבש בגדי שבת... מיד עצרו המגיד ואמר לו: אהה! אם לבשת בגדי שבת ודאי שתרגיש בזאת כי הלא הלבוש משפיע על מהותו של האדם... א"כ כשאדם חושב באופן חיובי ועושה את רצון ה', זה משפיע עליו וכל מהותו נהיית חיובית. וכן חלילה להיפך.

כעת מובן מה שכותב הפרה"א כי חייבים לעבור קודם לכן את שלב היראה מהעונש, מאחר ואדם שחטא והפנה את חיות ה' למחוזות אחרים מגושמים, הוא גורם בזאת להשליט את הרע על עצמו וכמו כן גופו נהיה מגושם ללא יכולת להתחבר אל הקדושה במצב זה כי הקב"ה אש אכלה הוא. ובהמשך הדברים נבאר אי"ה כיצד א"כ ניתן לחזור בתשובה הלא הגוף כעת נמצא במצב של נתק, מגושם, שהרע שולט והאדם נשלט בעל כרחו ללא יכולת חיבור לקדושה]...

לאחר שנגענו בנקודת מהות החטא וכיצד הוא משפיע על האדם יכולים אנו להתקדם ולהגיע לשלב התיקון:

הבאנו בתחילת השיעור את דברי הזוה"ק כי תשובה היא מקום בינה ושופר וחירות. וכעת נבאר שלושה שלבים אלו. בינה – היא לשון התבוננות. וכבר אמרו חז"ל "אין אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות", א"כ כשלבבו יבין – ושב. כשמכניס האדם את עצמו להתבוננות מה עשה, מיד מבין את גודל החטא, על שלקח את חיותו יתברך שנועדה להחיות אותו ולהביא תיקון לעולם ע"י גילוי השכינה והכניס את אותה החיות למקום הטינופת. התבוננות זו מביאה אותו לחרטה גמורה על כפיות הטובה שנהג מול הבורא שמחיה אותו ברוב רחמיו גם

לאחר החטא... וכדי להמחיש את המושג חרטה, המשילו משל בשם הרבי מבעלזא זי"ע, לאדם שמכר ביריד את סחורתו ולפתע החל לרדת גשם עז. כל הסוחרים מיד קיפלו את מרכולתם שלא תיפסד והלכו משם עד שיפסק הגשם, אולם אותו אדם היה בעל דוכן עם גגון ויכול היה להמשיך ולמכור. כשראו זאת האנשים מיד באו אליו, אך כעת כללי המשחק משתנים והמחיר – כל המרבה הרי זה משובח. וכך עלה המחיר במאות אחוזים, אך אותו אדם עדיין לא התפתה למכור כי שמא אפשר להעלות עוד קצת. אך לפתע נפסק הגשם וכל בעלי הדוכנים חזרו חיש למכור והמחיר כמובן ירד כפי שהיה בראשונה... זעקת ה'אוי' שנשמעה בכל רחבי היריד וסמוך לו, הבהיר לכולם מהי חרטה אמיתית. לשם התיקון ברא הקב"ה את סדר הוידוי.

מהו וידוי: אם נשים לב כל מילות הוידוי הולכות בסדר הא"ב אשמנו בגדנו וכו'. והטעם לזה הוא, כי לאחר שאדם פוגם, הוא מוריד את החיות למקום הקליפות. והחיות כפי שביארנו היא קשורה קשר אמיץ לאותיות התורה הק', א"כ נמצא שהאותיות נמצאות כעת בקליפות. א"כ אומרים אנו את סדר הוידוי לפי סדר הא"ב לאחר ההתבוננות במעשה החטא והחרטה, ואז גורמים אנו שיורדים אותיות הוידוי לעבר האותיות שנמצאות מחמת חטאינו במקום הקלי' ומתאחדות איתם. אך עדיין אין זה מספיק. משום שעוד אין בכוחם לעלות משם, וכדי להעלותם משם צריך משהו שהוא יותר חזק מהן. זהו השופר וזוהי הגניחה והיללה כפי שמכנה זאת הפרי הארץ, "גינחתי גנח וילולי יליל", כי צעקת ה'אוי', היא גבוהה מהאותיות, שכן האותיות הן הצמצום של המחשבה, אך הצעקה היא מופשטת. והיא בכוחה להעלות את האותיות ולהחזירם למקום הקדושה, וכן השופר הוא מורה על צעקה מופשטת. ואז עולים כולם ויוצאים לחירות – זוהי החירות שעליה דיבר הזוה"ק שהבאנו בתחילת השיעור ג' דברים, בינה שופר וחירות.

אך כבר הקשינו לעיל, כי הגוף כבר שקוע ברע ובשליטת הסט"א ואיך ניתן א"כ להסביר לאדם במצב זה שלקח את חיות ה' וגישים אותה, הלא הוא אטום מלשמוע ה"י? אך כבר ביאר הפרי הארץ שלשם כך אדם חייב לעבור תחילה במסלול של יראת העונש, משום שזהו המצב בו הוא נמצא כעת, ולאחר שיתעורר מהעונש לפחד ולא לחטוא יזכה לבוא ג"כ לדרגת יראת הרוממות שהיא היראה מחמת ההבנה של האדם שלא יכול להיות כפוי טובה ולהשליך את חסדי ה' לסט"א להחיותם...

אך עם כל זאת נביא ביאור נפלא שמבאר השפת אמת בפרשת וילך הקשור לענין זה מצד אחר. כתוב בפרשה על מצות 'הקהל'. שמצווה המלך להקהיל פעם בשנה את כל כלל ישראל ולקרוא באוזניהם את משנה תורה וכו'. כולם באו להקהל זה, ללא יוצא מן הכלל, אנשים נשים וטף. שואל רש"י מדוע הביאו את הטף? ומתרץ כדי לתת שכר למביאייהם. מקשה השפת אמת זי"ע, הלא אין כלל חיוב לילדים ללמוד או לקיים מצוות וא"כ מה שכר יהיה לאלו שמביאות אותם הלא בין כה אין להם חיוב לזה? ומבאר, כי כל אדם שרוצה לקבל חיות ושפע מלמעלה,

צריך לעורר מקודם את הרצון העליון ע"י התעוררות מלמטה. התעוררות דלתתא. א"כ אותם אלו הילדים שאין אצלם שום התעוררות כיצד זה יקבלו שפע והתעוררות מלמעלה? אלא מחדש השפ"א שזהו השכר של מביאייהם שאע"פ שלא מתעורר הילד כלל, עושה איתן הקב"ה שכר עם הנשים שמביאות את ילדיהן כאילו עשו הם בעצמם התעוררות ומשפיע להם שפע, שבונה את היסוד והבסיס החיובי והקדוש שלהם לעתיד. והשתא דאתינן להכי, באותה הזדמנות אי אפשר שלא להמשיך את דבריו הק' בהמשך, מוסיף השפ"א וכותב, כי גם מי שהוא קטן בדעת ואין בכוחו לעשות אתעוררותא דלתתא, אם הוא מחובר לצדיק שהוא ודאי מקושר כל העת להשי"ת, אזי זהו ג"כ בחינת נתינת שכר למביאייהם, שהצדיק שמביא את כל הקהל להתעוררות, מי שבטל לצדיק זה ונכלל עימו מקבל גם הוא אתעוררותא דלעילא בזכות אותו הצדיק.

עכ"פ מה שביאר השפ"א הוא בזמן רגיל שאדם צריך לעשות תשובה אך הוא שבוי בידי הסט"א שהשליט על עצמו. אך לשם כך זיכה אותנו השי"ת בזמנים קדושים בהם יש אתעוררותא דלעילא אף ללא האתעוררותא דלתתא. ובזמנים אלו אדם יכול לבקש מה' שיהיה לו כח בכל השנה אף בזמנים אחרים לתת את ההכנעה והביטול והתשובה והחרטה והצעקה...

נסיים במשל לרכבת שנוסעת ליעדה. ישנו אדם שמתפעל מאוד מהנופים שבדרך ומהבנינים הגדולים של הערים שחולפים להם, ואף מהחנניות הגדולות וכו', וכשמגיעה הרכבת לסוף המסלול, נהנה הוא לספר לכולם כמה דרך מהנה היתה וכמה דברים נפלאים ממש רואים בדרך. אך לידו ישב אדם אחר, שבכל תחנה כשהרכבת עצרה ירד ונכנס לחנות אחת, וקנה שם הפצים שונים ובמקום אחר מכר אותם והרויח וכן הלאה... כשמגיעה הרכבת לסוף המסלול הוא יוכל גם להראות לכולם את הדברים שרכש ואת הפרקמטיא שעשה בדרך. והנמשל הוא לחיים שזורמים במסלול קבוע. אך יש אנשים שבכל תחנה – חג מועד או שבת, הן נהנים מהשקט ומהנוף או מהתקיעה הצלולה של בעל התוקע או מתפילתו של הבעל תפילה, אך בזאת מסתיים מסלולם. וישנם, שיחפשו בכל חג לקחת ולרכוש לעצמם ממוצרי החג, אם בדביקות בה' ע"י מצות שופר או נענועי הלולב... יה"ר שנזכה לשוב באמת מתוך יראת רוממותו ית', ונזכה לגמר חתימה טובה.

שב~ת~שובה!

"שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך".

לכאורה קשה, הלא כשלון הוא כשאדם שוגג, ועוון הוא כשעוברים במזיד. וא"כ מה שייך לומר "כי כשלת בעוונך", לחבר השוגג עם המזיד יחדיו?

ישנו מעשה מפעים על יהודי שהיה נוסע לרגל עסקיו לכל מיני מקומות בחו"ל. ופעם התקשר לחברו ורצה לתרום 40 חליפות לנזקקים ושאל אם יש לו למי לתת. אמר חברו: יש. כששלח לו את החליפות ראה החבר כי הם חדשות ממש. צלצל אליו מיד כדי לתקן את הטעות... אמר לו איש העסקים: אין כאן כלל טעות! אלא מחמת עסקיו הרבים היה פעם בהונג קונג ושם בימים עושים עסקים ובלילות כולם הולכים ר"ל לכל מיני מקומות אסורים. **והוא כיון שלא רצה להיכשל, הזמין כל ערב חייט איליו לחדר וביקשו שימדוד לו חליפה ושילם לו כפול בשכרו כדי שישב ויגמור את החליפה עד הבוקר.** וכך הרויח שגם לא היה לבד כל הלילה וגם נשמר מכל דבר רע וגם שבבוקר היתה לו חליפה חדשה. אך כעת אין לו מה לעשות עם החליפות אז שיתרמו אותם...

אנו אומרים בסליחות 'מעביר ראשון ראשון'. וכתוב 'אל תזכור לנו עוונות ראשונים'. ולכאורה גם כאן הפסוקים תמוהים מאוד. מדוע מזכירים דווקא את העוונות הראשונים הלא אם ישנם ראשונים, ז"א שיש אחרונים וא"כ וכי אליהם אין צריך לשוב? ואם אין אחרונים אז מהם הראשונים???

כנסת ישראל אומרת לקב"ה, "השיבנו ה' אליך ונשובה". והקב"ה אומר "שובה אלי ואשובה אליכם". "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם", צ"ל מה זה כקדם? ומתמצים עפ"י הגמ', "עבר ושנה נעשית לו כהיתר", ומפרש רש"י במקום, שבפעם הראשונה שאדם חוטא, זה עם תכנון ובמזיד כי עוד דופק לו הלב. משא"כ בפעמים הבאות שחוזר ושונה בחטא זה הוא כבר יותר גם בחטא. וזה הפשט שובה ישראל עד ה"א כי כשלת... אמנם אתה טוען שכשלת בשוגג אך אל תשכח שזה התחיל מעוון. א"כ יוצא שאדם גם חוטא ולא מסוגל לצאת מזה. וגם מאבד את המנגנון הטבעי שהקב"ה טבע בו שלא ליפול בחטאים. וזה מה שאנו מבקשים מה' השיבנו ה' אליך ונשובה, אך אין זה מספיק מכיון שכבר אנו שקועים בפנים. ולכן חדש ימינו כקדם, כפי שהיה בפעם הראשונה שבכדי למעוד ולחטוא היינו צריכים "להתאמץ".

אל תזכור לנו עוונות ראשונים, כי כל מה שהאדם נמצא בעוון זה בשוגג כי כבר מונח הוא בפנים, אך אנו צריכים להתגבר על העוונות הראשונים... ועפ"יז אין גם מחלוקת בין כנסת ישראל לה, כי אנו מבקשים עזרה על הפעם הראשונה.

אלו הם גם העשרת ימי תשובה הבאים עלינו לטובה, הכל כדי לעורר את האדם שמגיע לפעמים למצב שכבר לא מתרגש מהעבירות שבידו ומקל ראש בכל דבר. בשביל זה חוזרים

דרך האוכל וכל מחשבתו היא כדי שיוכל להמשיך להתמיד בעבודת השי"ת, ומתפלל שכל הכוחות החיצוניים הגשמיים הבאים מהאוכל ייפכו לפסולת ויידחו לחוץ, [כפי שמובא בצעטיל קטן]. אזי לא רק שמשביע את עצמו אלא גם מקבל כוחות חדשים להאיר את נשמתו. כמו"כ כשעושים תשובה, כל הסיבה שאדם חוטא היא תוצאה של התגברות הגוף על הנשמה, החומר על הצורה. אך כשאדם ישליט את הצורה על החומר ממילא לא צריך להגיע לחטא. כשאדם אומר "אנא השם חטאתי וכו'" הוא מורה על כך שרוצה להגביר את אור הנשמה על הגוף.

אך האומר אחטא ואשוב, מראה בזה שכל התשובה שלו היא לא כדי להגביר את הטוב על הרע, אלא רק מפני שיש לו מועקה פיזית בעצמו כיון שחטא ורוצה לגרש את זה אז שב בתשובה. אך לאחר שירגיש שוב טוב עם עצמו, ישוב מיד לחטא... ולדוגמא אדם שמתפלל שחרית, בשביל שיוכל לאכול ארוחת בוקר... כלומר יש לו כאן מכשול טכני להגיע לארוחת בוקר שלו ולכן מתפלל. בכזו צורה לא רק שלא מגביר חלק הטוב שבו, אלא מנצל את החלק הטוב שנתנו לו – את הזכות להתפלל, כדי להשליט עוד יותר את הגוף על הנשמה – בשביל ארוחת הבוקר. (דומה למה שאומרים בדרך מליצה שאדם מתישב לאכול ארוחה בשרית, מביט בשעון לראות מתי יהיה חלבי... כשעדיין לא התחיל לאכול כבר הושב מה יהיה בעוד שש שעות)... בכזו צורה אין מספיקין בידו לעשות תשובה. אך יש אפשרות לאדם לחזור באמת בתשובה ע"י שמכיר בשורש החטא שהגביר החומר על הצורה, ודואג לתקן את זה.

כאן מתבאר מה שאמרנו בתחילה, "כל האוכל בתשיעי, כאילו התענה תשיעי ועשירי", אדם שכל מטרת האכילה שלו היא לא בשביל היום אלא בשביל שיהיה לו כח ליום המחר, ליום הקדוש, ובכדי לקבל את החלק הרוחני שבאוכל שיוסיף לו חיות, לכן נחשב לו כאילו התענה גם בתשיעי, כי כל רצונו באכילה זו הוא רוחני בלבד.

ומה שאומר השפ"א שמתקן גם את כל האכילות של כל השנה, הוא מפני שכל תפקידו של האדם הוא להיות קשור לבורא ע"י שמגביר צורה על החומר, ע"י התגברות בניסיונות, וע"י שמכיר בכל חומר את הצורה הטמונה בו, וא"כ כשנמצא במצב הזה של התגברות הצורה על החומר הרי שבאותו רגע נתקנים כל הפעמים שלא חי כך, [וכן להיפך ח"ו עד זיבולא בתרייתא. ולכן אמרו חז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, כי ממש עד הרגע האחרון אדם במלחמה האם מכיר שהרבש"ע מנהיג או האדם מנהיג את עצמו ח"ו... ממילא כל זמן שחי בקשר שהבורא מנהיג אותו מתקן את כל הפעמים שלא חי כך, ולכן יש קונה עולמו בשעה אחת, אך אדם לא יכול להיות בהפקרות מחמת זה כי אין אדם יודע את עיתו... ואם חלילה ימות מתוך כפירה יתכן שהרם את הכל ר"ל]. והרי זה ממש כפי שאמרו "התקן עצמך בפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין". אדם שחי בעוה"ז ומגביר את הצורה על החומר, הוא חי כבר בעוה"ב בעודו בעוה"ז. כי כל מטרתו היא להכין את עצמו לטרקלין והרי הוא כאילו

נמצא ממש שם, כפי שאמר הבעש"ט הק' "היכן שמחשבתו של אדם, שם הוא". כמו"כ אדם שאוכל בתשיעי כדי לצבור כח לעשירי הרי ממש נחשב לו גם כעת לעשירי ולכן כאילו התענה תשיעי ועשירי...

"רוצה לומר עוה"ז הוא הכנה לעוה"ב, וכל הפנימיות יש לו התלבשות" העוה"ז הוא מתחיה מאור אלוקי אך האור הזה חייב שיהיה לו מלבוש, והתפקיד של האדם הוא לחיות עם האור הזה ולא עם הלבוש... ונשמיות העוה"ז הוא כיסוי ולבוש לעוה"ב וצריכים להראות כי כוונת כל אכילה ושתייה היא לא בשביל ההתלבשות אלא בשביל החיות וזה ענין אכילת ערב יו"כ".

[שפ"א תרנ"א] "איתא במשנה עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חבירו" מדוע דווקא ביום כיפור נהגו לבקש מחילה מהשני וללא זה אין יוה"כ מכפר?

"הנה ביום כיפור נעשו בני ישראל אחד, דכתיב ימים יצרו ולא אחד בהם, זה יום הכיפורים.

[תרמ"ה] בפסוק "וזרקתי עליכם מים טהורים", ולהבין ענין המים הנה התורה נמשלה למים ועיקר הטהרה היא ע"י התורה, וביוה"כ הוריד משה רבינו לעם ישראל את הלוחות השניות".

מבאר השפ"א זי"ע, שהדבר המיוחד ביוה"כ הוא שאנו מקבלים את הבחינה של התורה. כלומר, ברגע שאדם מגביר את הצורה על החומר כפי שביארנו, הכל נתקן. ולכן גם יוה"כ הוא הבחינה הזו של מים טהורים שזה התורה הקדושה, כי אין מים אלא תורה, וזו העבודה של האדם לחיות חיי תורה ולהגביר את החלק הטוב שבו על החושך, ולכן יום הכיפורים נבחר להיות יום מחילת עוונות, ובדווקא ביום זה אנו עושים את כל הפעולות האפשריות, חמשת העינויים, ותפילות מבוקר עד ערב, כדי להראות שאנו רוצים להגביר את חלק הנשמה על הגוף וממילא אז הכל נתקן. והענין של לוחות השניות יתבאר אי"ה בהמשך הדברים.

לכן בכדי שהטהרה של יום כיפור תהיה בשלימות אדם חייב לבקש מחילה מחבירו. כי כל הענין של הפירוד מחבירו זה מפני שהאדם לא השכיל לראות את יד ה' שכיוונה את המקרה הזה לעורר אותו לחפש את החיות הרוחנית שמסתתרת בניסיון הזה, ובמקום זה האדם התעסק עם ה"לבוש", והלבוש הוא בעצם מסך המבדיל כנגד הקדושה. ולכן אם אדם לא מוכן לסלוח או לבקש סליחה מהשני, הוא חי בפירוד. ונבאר:

בקבלת התורה היה תנאי קודם של "כאיש אחד בלב אחד", וזה תנאי שהוא חובת המציאות משום שכל קבלת התורה הלא היא כדי להשמיע לעם ישראל "אנכי ה' אלוקיך" שבכל מקום שאדם נמצא צריך לחפש ולשמוע ולגלות את הקב"ה שם, אך אם חיים בפירוד ולא מוחלים לשני אזי כביכול עושה האדם מעצמו ומהשני מציאות, ואם האדם הוא מציאות אז ח"ו הוא חי בכפירה כאילו אין הקב"ה שם במצב הזה...

ולכן אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו ויהיו באחדות כי כל נשמות ישראל הם אחד. כפי ש"בעל התניא" נוהג להשתמש בלשון שעם ישראל הם נשמה אחת בגופים מחולקים, כי כל הנשמות יורדים מאותו מקור, א"כ היכן הפירוד – רק כאשר מגבירים את הגוף על הנפש... ממושיך השפ"א: "כמו שיום זה הוא מאחד כל הימים בן מתאחדים בו כל הנפשות, ובאמת הנפשות קרובות (כי במקור הם אחד) כמו שכתוב עוונותיכם מבדילים ביניכם ובין אלוקיכם. ויש שגרמו פירוד בין אדם למקום ויש שגרמו בין אדם לחברו".

נשמות בני ישראל תמיד מקושרים המה, והפירוד נעשה ע"י עוונות האדם עצמו. ולכן בעבירות שבין אדם למקום, עיצומו של יום מכפר. אך בעוונות שבין אדם לחברו, צריך האדם להסיר את המחיצה הזו המבדלת בינו לבין חברו ע"י שנכנע אליו ומבקש את סליחתו, ואז ממילא כשיורד המסך המבדיל מתקרבים שוב הנשמות זה לזה כי מתחילה היו קרובים בעצם. אך אם לא נכנע אזי מגביר את החלק ה"יש" שבו ועי"ז נהיה מסך המבדיל. וזה הפשט "עוונותיכם מבדילים ביניכם – בין אדם לחברו. ובין אלוקיכם – בין אדם למקום."

מוסיף השפת אמת עוד נקודה: שהבין אדם לחברו, קשור קשר אמיץ עם הבין אדם למקום. משום שאם שונא את חברו הרי שממילא לא מאמין שהקב"ה הנהיג את המקרה הזה, ולכן הקב"ה אומר לאדם אמנם מה שחטאת בינינו, עיצומו של יום מכפר על זה, אך תנאי קודם הוא שהאדם ישלים עם חברו ויתן גם את החלק שלו בענין...

ונסיים בגמ', "לא היו ימים טובים לישראל כיוה"כ מפני שניתנו בו לוחות אחרונות". ומבאר שאותם ניסיונות שהיו להם בלוחות הראשונות היו גם בלוחות האחרונות. השטן בלבד את העולם והיה חושך, ועם ישראל אמרו "כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו". אך ההבדל הוא שבלוחות האחרונות כבר ידעו שאם יש כזה בלבול וניסיון זה סימן שהולכים לקבל לוחות חדשות ולכן התגברו... וזה תהליך של תשובה שעם ישראל היה חייב לעבור, וזה תהליך שכל אדם עובר בעת חזרתו בתשובה אותם ניסיונות, באותו מקום ובאותו זמן ובאותם ניואנסים כבראשונה. הכל כדי לראות אם אכן הוא בעל תשובה אמיתי... וזה היסוד של תשובה שבע יפול צדיק... אך המעלה שלבסוף הוא קם.

"ולכן איתא שהשטן מתגבר בערב יום כיפור, לפי שהיטיב חרה לו אשר ניצחו אותו ביום זה". היצה"ר משתדל להביא את האדם לעצבות ומרה שחורה שאין לו סליחה וכפרה וכך גוזל ממנו גם את היו"כ. אך אדם צריך לדעת שע"י מה שדיברנו שלא היו ימים טובים לישראל וכו' זהו דווקא שעת ניסיון הכי גדולה, ואדם צריך לעמוד בה בשמחה ע"י שמקבל על עצמו לשוב באמת לחיים של אמונה שהקב"ה מנהיג את הבריאה ולא אנו... ועי"ז נזכה ל"זורקתי עליכם מים טהורים" ואין מים אלא תורה שהיא המקשרת בינינו ובין אבינו שבשמים.

[שיעור הכנה ליום הקדוש]

"אניטען טאג!"

"כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתכם".

משלו משל למה הדבר דומה, למלך שהיו עבדיו ובני ביתו מוציאים את הזבלים ומשליכים אותם כנגד בית המלך. כשהמלך יוצא ורואה שמה שמחה גדולה. כך הוא ענין יום הכיפורים שנתן לנו הקב"ה באהבה רבה ובשמחה, ולא זו בלבד אלא שבזו השעה שהוא מוחל עוונותיהם של ישראל אינו מתעצב בליבו אלא שמה שמחה גדולה שנאמר...

יש להבין עפ"י משל זה מהי בעצם השמחה הגדולה ששמח המלך בזבלים האלו? אך כבר ידוע כי ביוה"כ עיצומו של יום מכפר. בכל יו"ט אנו עושים הכנה לקבל את הארת היו"ט, ולכל יו"ט יש את הייחודיות שלו בה ההארה שלו מתבטאת, כמו למשל בפסח אנו נזהרים מחמץ ואופים מצות, ומתכוננים לשם כך, בשבועות מתכוננים לקבלת התורה, וכך בכל המועדים. א"כ מהי ההכנה שעושים ליום כיפור? אפשר לומר שההכנה ליום כיפור היא – **אמונה!** ונבאר מדוע.

כ' הרמב"ם בהלכות שגגות סוף פ"ג: "אין יום הכיפורים ולא החטאת ולא האשם מכפרין אלא על השבים המאמינים בכפרתן, אבל המבעט בהן אין מכפרין לו. כיצד. היה מבעט והביא חטאתו או אשמו והוא אומר או מחשב בליבו שאין אלו מכפרין לו, אע"פ שקרבו כמצותן לא נתכפר לו. וכשיחזור בתשובה מבעיטתו צריך להביא חטאתו או אשמו. וכן המבעט ביום הכיפורים אין יום הכיפורים מכפר עליו".

רואים א"כ שכל מה שעיצומו של יום מכפר הוא רק בתוספת פעולת האמונה של האדם. וכדי לחדד ענין זה נביא את המשל ידוע מאותו כפרי שבא לעיר הגדולה ובאותה העת פרצה במקום שריפה. כעבור דקות מועטות ראה הכפרי מחזה אותו לא ראה מעולם. עגלה ועליה צופר נוסעת ברחבי העיר וצופרת בקולי קולות, ולשמע הקולות יוצאים כל האנשים מבתיהם מי עם דליי מים ומי עם חול, ואצים רצים לכבות את הדליקה. התפעל הכפרי מאוד מרעיון נשגב זה, וקנה אף הוא את הצופר המיוחד. לאחר תקופה, פרצה סוף סוף דליקה גם בכפר, ומיודעינו הכפרי לא נבהל כלל אלא מיד לקח את הצופר עלה על עגלתו, והחל נוסע ברחובות הכפר וצופר בקול. אך לגודל צפירותיו, גדלה גם הדליקה עד שכילתה את כל בתי הכפר. מאוכזב ומופסד חזר העיר להתלונן שהעצה לא הצליחה. אך למרבה הבושה לעגו לו כולם ואמרו: הצופר נועד כדי לעורר את האנשים ולזרזם לצאת ולסייע בכיבוי אך אתה כלל לא הודעת לאנשים מהי המשמעות של הצופר וכיצד שתרצה שיבינו ויעשו מעשה...

כמו"כ אין היום הקדוש מכפר אלא למי שמבין את משמעות היום, ומאמין שאכן הקב"ה מוחל וסולח. אך מי שמבעט וחושב שרבו עוונותיו מכדי מחילת ה' ר"ל, אין יוה"כ מכפר עליו.

האמונה היא א"כ ההכנה ליום הכיפורים. אמונה היא ללא ראייה וללא הבנה אלא בתמימות משום שה' ציווה אותנו שיום זה הוא כפרת עוונות. הבה ננסה להבין מהיכן נוסד יום קדוש זה.

כתיב "וזרקתי עליכם מים טהורים", לכאורה מים שהקב"ה זורק ודאי טהורים הם? אלא מים הכוונה למאמר כי אין מים אלא תורה. בתנא דבי אליהו [פרק ד'] מבאר היטב את הענין הזה. בקבלת הלוחות השניות גזרו בניי ימי צום ותענית במשך ארבעים יום כדי שיהיו ראויים לקבל את התורה ולא יכשלו ככפעם הראשונה. ביום צמו ובלילה אכלו. וביום הארבעים לנו בתעניתם, כדי שלא ישלוט בהם יצה"ר. מבאר השפת אמת, כי בודאי כמו בלוחות הראשונות כל גם באחרונות ניסה היצה"ר להחטיאם כפי שאמרו, "כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו". אך בלוחות שניות כבר היו מוכנים להכיר שהניסיון הוא חלק בלתי נפרד מתהליך קבלת התורה. כמו הביאור עה"פ "שבע יפול צדיק וקם"... ההבדל היחיד בין הצדיק לרשע הוא לא בניסיונות ואף לא בנפילות, אלא שהצדיק כל הזמן קם! משא"כ הרשע שמתיאש מיד...

בישמח ישראל מצטט את הגמ' ביומא, "היו מעבירין לפניו פרים וכבשים כדי שיהא רגיל בעבודה". ומבאר שהעבודה היתה שלא ישכח לפני מי הוא עומד, לפני מי שמרחם עליו ושומר אותו תדיר שלא יפול. והקרבת הקרבנות זה התהליך שהאדם עצמו היה צריך לעבור... וכך לא ישכח את מעמדו. כמו"כ בלוחות הראשונות היו בניי בהשגה גדולה עד ששכחו את טבעם האמיתי שלולי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו. ולכן הגיעו לטעות כשאמרו "לא ידענו מה היה לו". אמנם בלוחות השניות היו כל הזמן את הסכנה וקיוו כל העת לה' שיחזיק אותם שיהיו ראויים ולא ישקעו יותר ממה שהם כעת. וזו ההכנה שאנו צריכים ליום כיפור, כפי שאנו אומרים בתפילה: "אנו מלאי עוון ואתה רחום וחנון". זהו כל תהליך האמונה והכפרה של היום. אנו מאמינים ומתוודים שהמציאות שלנו היא מלאי עוון, ואתה רבש"ע מחזיק אותנו כל הזמן שלא נרד לשאול תחתית, ויתירה מזאת עוד נותן לנו דרגות בקדושה ותורה.

בסיום דבריו של התנא דבי אליהו כותב: כשהשכימו בבוקר וראו את משה והלוחות בידיו, היו הולכים לקראתו ובוכים – שיהיו ראויים. ואף הוא הולך ובוכה לקראתם. עד שעלתה בכייתם למרום... אמר להם הקב"ה, נשבע אני בשמי הגדול שלי ובכסא הכבוד שלי, שתהא לכם בכיה זו לששון ולשמחה גדולה ויהיה לכם יום זה יום סליחה כפרה ומחילה לכם ולבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות. – זהו יום הכיפורים. ומבאר השפת אמת, שאמנם הצליחו בניי בלוחות שניות לעמוד מול היצה"ר, אך מלחמה זו חוזרת ומתעוררת בתוקפה בכל שנה מחדש ביום כיפור, שהיצה"ר נלחם ליאש את האדם שלא יאמין שראוי הוא לכפרה. ובשם הרבי מקוברין אומרים בדרך רמז, כי השט"ן הוא בגי' שס"ד כמנין ימות השנה חסר יום. ויום זה הוא יוה"כ בו אין ליצה"ר שליטה על האדם. אולם הוא לא מוותר ומכניס את האדם בעריו"כ ליאוש ועצבות, וכך גורם לו גם ביו"כ להפסיד את הכל. בענין זה משלו משל מר' ישכר דוב מבעלז

”...כללא דמילתא להמשיך רחמים על כל הברואים ואפילו על הרשעים כי מי יודע מה בליבו של אדם אולי הגיע בתשובתו בשעה אחת מה שאין צדיק גמור יכול...”

אנו אומרים בתפילת 'כל נדרי'... 'אנו מתירים להתפלל עם העבריינים'... וכבר סיפרנו בעבר על אותו אדם שחיפש בביהכ"נ את אותם עבריינים... עד שסוף סוף מצא אדם אחד שרואה את ביהכ"נ אחת בשנה ולרגליו נעל מחוסר ידיעה – נעליים רגילות מעור... או אז רוח לו, ב"ה יש עבריינים אפשר להתחיל להתפלל... במה דברים אמורים?

רואה אדם גונב או אוכל נבילות וטריפות ומחלל שבת, וכי זה מה שאני?? הרי אינני כזה ורחוק מזה מאוד? ועוד יותר מזה כשאדם מגיע למשל לנקודת חיכוך בינו ובין חברו, וזה כואב לו מאוד מדוע השני מציק ומעיק לו, וכל כמה שאדם הוא יותר בעל מידות ומרגיש 'שלימות' בעצמו ובמידותיו, כך זה יותר ויותר כואב לו... וא"כ היכן כל זה מתחבר לציווי התורה 'זבחרת בחיים', הלא אדם היה מעדיף לעבוד את ה' מתוך סדר העדיפויות שהוא יבנה לעצמו כגון מתוך תורה ותפילה ומנגד לברוח מהמצוקות שיש לו עם הזולת?

מאורעות החיים שאנו עוברים בחיי היום יום נותנים לאדם את האפשרות להתבונן בכל מצב שעובר ולבחור בחיים, או חלילה באפשרות השניה – מות. כלומר האם לחיות את המצב הזה או להיכנע לטבע וממילא להרוג את אותו מצב. התורה הק' מצוה את האדם בכל מצב 'זבחרת בחיים', ועל כך אנו מתפללים בימים אלו 'זכרנו לחיים'. אך יש להבין כיצד בוחרים בחיים?

אך יש לבאר, כי הקב"ה יוצר לאדם הזדמנויות מיוחדות שכאלו בכדי שיפנים ויחיה שכל מה שהוא זכה להיות בעל מידות טובות, מעביר על מידותיו, ומקפיד על קלה כחמורה, אינו דבר המובן מאליו, אלא חסד ורחמי ה' יתברך. ובאותו מצב שמישהו מתפרץ עליו ו'שונא אותו' כביכול יש לו את ההתמודדות, האם לחיות עם הדמיון הזה שמישהו שונא אותו וע"י כך לבוא לפירוד לבבות ונתק מרחמי הבורא שמתגלה אליו על ידי אותו אדם או אותו מצב, או לחילופין לקיים את מצות 'זבחרת בחיים' וללמוד ממצב זה שגם הוא יכול היה להיות באותו מצב, שונא ומציק אוכל נבילות וטריפות – ואע"פ שכעת הוא באמת לא במצב הזה אין זה בגלל

כבר ביארנו מספר פעמים את הנקודה, שכל מה שאדם רואה ועובר נועד הוא כדי לתת לו הסתכלות פנימית לתוך עצמו לראות את השפל שלו. אמנם כל אדם יתקומם לנגד זה וישאל, מה פתאום כשאני

השלימות שלו, אלא מחמת רחמי השי"ת שמשלים אותו, ומן השמים מעוררים אותו לראות את חסד ה' על ידי המצבים הללו כדי שיראה את האמת שלולי רחמי ה' גם הוא היה בדיוק באותו מקום. [ובאמת כשאדם לא מבין 'רמזים', נותנים לו ממש לחיות במצבים אלו כדי שיגלה את שפלותו שגם הוא נכשל באותם דברים ממש, עד שיסכים עם זה שכל מה יש לו זה חסד ה']].

זה מה שמלמדנו הפרי הארץ בקטע זה. כשאדם חי בהסתכלות חיובית במצבים האלו, בזה הוא מחיה את עצמו ואת הבריאה, כשהוא נותן את ההכנעה, מכיר בשפלותו מצד אחד, וברחמי ה' מאידך. כך אדם זוכה להפוך את מידת הדין ולעורר את מידת הרחמים, ועל זו הדרך גם ברמה ה'טכנית' אדם זוכה לחיות בפתוחות עם מידותיו ולא להיסגר כשהוא עובר מעבר כזה או אחר.

א"כ מתברר כעת שדווקא אותו אדם שמציק לי הוא זה שבזכותו אני מתעורר לראות כמה חסד ה' עושה איתי בכל רגע שאני מתנהל כראוי. ולפיכך עלי לאהוב אותו ולא לברוח ממנו, כי בלעדיו תמיד אנו אומרים ב"ה ובעזרת ה' אך האם אמנם אנו חיים את זה? ואדרבה, זה שהקב"ה שלח אותנו להציק לי הוא מפני שאני לא הייתי בהסכמה הזו שהקב"ה מנהיג את העולם אלא פיתחתי תלות בעצמי ה"ו בזכות המעשים טובים והמידות הטובות 'שלי'. וא"כ אני הוא שחי בנתק מהבורא ואני הוא האשם היחיד בכך שהשני מציק לי... ועל פי זה כל הקערה מתהפכת על פיה, כי אם השני מרשיע וחוטא או מציק אנו האשמים בכך, ואל לאדם לתמוה מדוע דווקא אותו פלוני 'זכה' לחטוא כדי לעורר אותו, כי חשבונות שמים הם ואין לנו קשר לזה, אך בפועל יוצא של עבודת הבורא ית' הקשר הוא ברור – והוא מתחיל ממני ולא מהשני!

זו הדרך גם לתשובה שאנו אוהזים בימים אלו של עריוה"כ. חז"ל אומרים 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. מביא הפרה"א מהלך מיוחד לבאר מאמהו"ל זה. לכאורה צריך להבין הלא הצדיק הינו כדף חלק ללא שום נדנוד עבירה, ומה שייך להשוות ולהעלות עוד מעליו את בעל התשובה שהיה במקומות נמוכים ופגם את נשמתו במה שפגם? וכן עוד קשה שהרי מובא כי אין אדם שב בתשובה עד שלא מנסים אותו שוב באותו דבר ובאותו זמן ובאותו מקום... ולכאורה דבר זה הוא פלא גדול, וכי נכנים את אותו אדם שוב לאותו מקום שהיה? הלא בפעם הראשונה לא עמד בניסיון ובפעם השניה אם נשיב אותו לשם יהיה נעשית לו כהיתר ואיך זה שייך? מבאר הפרי הארץ זי"ע, כי 'מקום' הכוונה למקומו של עולם הוא הקב"ה. ה' נותן לאדם כוחות וחיות במחשבה דיבור

התקשרות. וזהו המקום שמישיבים את החוטא – מקומו של עולם,

לפיכּוּם זו שלימות התשובה כפי שביארנו בתחילה, בכל מצב שאדם עובר עם עצמו או עם הזולת יידע שיש שם חיות השי"ת שיורדת לתת לאדם חיות ואם האדם נופל שם ונכנע לטבע וכועס על השני או חוטא הרי שפוגם בחיות המלך ונותן אותה לסט"א ומחיה אותם בזה. ודרך התשובה שלו היא להחזיר את הקשר בורא הזה על ידי שנותן את הסכמה וההכנעה לדרך שהקב"ה מוביל אותו בה ולא כועס על האחר אלא מגלה שהוא עצמו התנתק ממקור חיותו ועל כן מזכירים לו לשוב למקור חיותו. ומכיון שהקב"ה מוריד את ההתגלות שלו על ידי צמצום מכוון בתורה הק', זו הדרך גם לשוב בחזרה על ידי אמירת הוידוי וההסכמה בכל אות ואות שפגמנו בה, לחיות בחזרה עם קשר בורא שהשלמות של קשר זה מתגלה יותר ויותר לפי ההכנעה שאדם מסכים לתת מרצונו או בעל כורחו...

ומעשה כדי שיעבוד אותו, אמנם כשהאדם חוטא, לוקח את החיות הזו של הקדושה ומכנים אותה למקומות שהם כביכול נגד ה', מקומות שהסט"א מחפש להתחיות מהם. וזו היא מידת 'ארך אפים', שהקב"ה מוחל אפילו למי שלוקח את החיות הזו ונותן אותו כביכול לאויב של המלך...

עכ"פ יש להדגיש נקודה נוספת שהקב"ה צמצם את החיות הזו בתורה הק' ובאותיותיה. כל אות יש בה סמל להנהגה רוחנית, והאדם שלוקח את החיות הזאת ומקלקל בה, יש לו דרך לשוב בתשובה, על ידי שביום כיפור הוא מתודה על הטאיו לפי סדר הא"ב, אשמנו בגדנו וכו' ובידוי זה הוא מכפר על שתי עוולות שגרם. האחת היא שלקח את מתנת הבורא ונתנה לסט"א. ושנית, על ידי שמבין מה שעשה נשבר ליבו בקרבו והוא גונח ומילל כמובא 'גנחתי גנח ויילולי ילילי' כי משיג שהצער של השכינה הוא גדול לאין ערוך מהצער המועט שיש לו בכל מיני ייסורים שעובר, ואז האדם רק בוכה וגונח בלי מילים, והשגה זו היא מעל האותיות והיא יותר מופשטת. וממילא כשאדם מתחיל לומר 'אשמנו בגדנו' הוא מסכים עם המקום שהוא נמצא ומבקש את רחמי ה' כשיודע שהמקום שממנו מגיע הוא ההקדמה לוידוי שאנו אומרים 'אלוקינו ואלוקי אבותינו', אז הוא חי בתשובה כה גבוהה הרבה יותר מהצדיק הגמור, כי המקום שמשם הוא מגיע לתת קשר בורא אין אף צדיק שיכול לתת שם כזו

[שיעור הכנה לימים נוראים]

נמסר: ערב הימים הנוראים תשע"ה

לא לפספס תשע"ה

כהכנה לימים נוראים הבאים לקראתנו לשלום נפכם את יסודות הפרי הארץ של השבועיים האחרונים בתוספת נופך, בעז"ה.

'כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו'. מקשים בשם ר' יצחק מווארקי זי"ע, מדוע מי שהוא גדול מחברו מגבירים לו את הניסיונות, לכאורה אדם שמצליח יש לדרבן אותו ולא לנסות להכשיל אותו? 'במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. ותמה, במה זוכים הם להגיע לדרגה כזו מעל לדרגת צדיקים גמורים?

יסוד הבריאה – גילוי השי"ת בכל דבר, וכיצד?

א. אנו יודעים על פי יסודות הפרי הארץ זי"ע, שכל דבר בבריאה יש לו חיות רוחנית המחיה אותו. והמטרה בחיות זו היא לתת לאדם חיי נצח על ידי שיקלף ויגלה את הכיסוי של אותה החיות. וחלק מהן אלו הניסיונות שיש לאדם, שבניסיונות אלו כשעושה בהם חשבון הנפש, מגיע להשגה שהקב"ה מנווט לו את החיות הזו מלובשת בתוך מידות. אם אמנם האדם בוער בקרבו בתאוות וכיצד יכול להתנתק מהן?

כבר אמרו בשם הרה"ק ר' מרדכי מטשערנוביל זי"ע, שחשבון הנפש – גם אם אינו פותר לאדם בעיות כיצד להתמודד עם ניסיון, עכ"פ הוא ודאי עוצר אותו מליפול בניסיון. א"כ בראש ובראשונה אדם יכול לעזור לעצמו על ידי שיבקש רחמים מהבורא כל עולמים, שיורה לו את הדרך לקלף את הסיבה ולגלות את החיות שבתוכה, וזה ביאור מאמר חז"ל 'אדם מקדש עצמו למטה מעט, מקדשים אותו הרבה מלמעלה'. זו הבחירה שבאה לאדם על ידי שמאמין שהקב"ה נמצא שם בכל ניסיון בו הוא מתנסה ויכול בנקל להוציאו משם לדרך הנכונה.

ר' אשר היה מכנה זאת, או שהמידה מושכת את האדם כלפי מטה ואז הוא נשלט, או שהאדם מגלה שם את הנקודה הפנימית שהקב"ה מנסה אותו, ומתפלל לה' ואז המידה מעלה אותו. ובזה מקיים את רצון ה', וממליך את הקב"ה על עצמו, שבמקום לחיות שכחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה, ולהגיע משם לכעס על השני, לעשות מהניסיון – מציאות! הוא מגלה שכל מידה ומידה היא סיבה להחיות אותו, ומבטל ומכניע את עצמו להנהגת הבורא, ובכך הוא מבטל את עצמו וכביכול מפנה מקום לקב"ה למלך שם.

דוגמא מוחשית לדבר שמענו בעבר בשם ר' אשר זי"ע, שסיפר על אדם מסוים שהיה ידוע כגנב. אדם זה עבר תהליך גמילה ארוך כדי לחזור להיות כאחד האדם. ויהי היום ואותו אדם מתהלך ברחובות ירושלים כשלפתע לנגד עיניו הוא רואה פוטנציאל עצום להתעשרות 'קלה ומהירה'... לרגע עצר: 'אינני יכול לעשות זאת', אמר לעצמו. אך כעבור כמה שכנועים עצמיים על מעמדו הקשה כעת, ועל תירוץ של הלואה לטוח הקצר בתשלום אחד ומידי, והנה הוא כבר בפנים ממלא שקים. לפני שסיים את מלאכתו שומע הוא קול קרקוש בדלת הכניסה. 'זהו הסוף שלי' לחש לעצמו וחיש ברה מדלת היציאה לחצר, מדלג מעל הגדר ומגיע ישר לרחוב. כשהפסיק להתנשף, מסוקרן היה מי הוא זה אשר הפריעו במלאכתו. חזר לצד הכניסה לבית, והנה לא פחות ולא יותר הוא רואה התולה עומדת על דלת הבית כשהיא שורטת אותה בציפורניה... כעת אמר ר' אשר יש לו לאותו אדם ג' כיווני מחשבה: א. 'אוי וי' איזה פספוס זו רק התולה, חבל שלא יצאתי עם השלל. ב. תראה את עצמך... עמדת בניסיון ולא גנבת, כל הכבוד!!! ג. השכינה הק' היתה צריכה להתלבש בתוך חיה טמאה כדי להציל אותי מאיסור גזל...

במחשבה א. אנו מוצאים את האדם המיואש, שרוצה לחזור למקום הגניבה, במקום שיתעל וינסה לנתח את המצב שהביא אותו לא לגנוב לבסוף. באפשרות הב', אדם מגיע לגאווה, 'כחי ועוצם ידי'... בעוד שהוא שוכח היכן היה רגע קודם. אמנם האפשרות הג', זו האפשרות שאנו מדברים ממנה, שאדם זה צריך להצטער שהקב"ה היה צריך להתלבש כביכול בתוך התולה כדי להבריא אותו מעבירה. אך אם היה נותן אותו אדם את הנקודה הזו ומנתח אותה, היה מעלה את כל רגעי האיסור ומביאם לתיקונם.

חרטה – לפספס את הרגע...

סיפורנו בשם הרה"ק מבעלז זי"ע שתאר מהי חרטה. והמשיל זאת לסוחר שבא ליום היריד עם סחורתו ונעמד בשוק. לפתע התקדרו השמים בעבים וגשם זלעפות החל לרדת. כל הסוחרים קיפלו מהר את דוכנם שלא יפסידו את הסחורה, אמנם מיודעינו שהיה לו גגון הגנה מפני הגשמים, המשיך למכור, וכעת שאין תחרות וסחורתו היא היחידה כמובן שמחירה עלה פלאים. כל אחד מעלה ומוסיף אך הסוחר אינו משחרר את הסחורה ומחכה שתעלה עוד ועוד. לאחר כמה רגעים פסק לפתע הגשם וכל הסוחרים חזרו למקומם, ומחיר הסחורה ירד כשהיה בתחילה... כמה חרטה יש לאותו סוחר כשרואה שפספס את השעה... כמו כן כל ניסיון שיש לנו זוהי הזדמנות פז לקבל חיות

ומזון חדשים לנשמה, אם רק נתפוס את ההזדמנות ונתגבר על המידה ונגלה שם את חיות השי"ת. זהו השלב הראשון בעשיית התשובה ובהמלכת ה'.

נקודה שניה: ביארנו בשבוע האחרון שכמה שאנו מגלים את הקב"ה במקום יותר נמוך, שם עוצמת הגילוי גבוהה יותר בתכלית בריאת העולם. ותכלית הבריאה על פי דברי הרמח"ל הוא, לגלות את אחדותו יתברך בכל מקום בעולם, ובפרט במקום ההתנגדות אליו כביכול. אם כן ניתן לבאר את המאמר עימו התחלנו, 'כל הגדול מחברו', הסיבה לכך שאדם נהיה גדול מחברו, הוא מפני שיצרו גדול הימנו, ולפי מה שביארנו כמה שהיצרו גדול יותר הוא טומן בקרבו השפעה רבה ועליונה יותר וכל כמה שהניסיון עמוק יותר, הפוטנציאל שבו רחב יותר. ובהגדרה דומה – כל ניסיון שבא לאדם, ישנן בו הסתכלויות שונות על המצב הנתון. א. כמה קשה הניסיון ואיך יהיה לנו כוחות להתמודד בו... ב. כמה שהניסיון קשה פירושו הדבר שהוא בעל השפעה גבוהה יותר, ואם נבקש רחמים מה' שנעמוד בו אזי התשואה תהיה שווה לעין ערוך...

עפ"י גם יובן המאמר השני שהבאנו 'במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד'. כי המקום שאליו מתדרדר הרשע, עמוק כל כך שצריך השפעה וחיות רבה ממקום מאוד גבוה כדי לחיותו שם, וכששם חוזר בתשובה ומגלה בעצם שכל הניסיונות שהוא עובר שם הכל המה חיות רוחנית שירדה להחיות אותו שם בעמקי השאול – אזי הגילוי האלוקי שמתרחש שם באותו זמן עובר דרך כל העולמות, מה שאין צדיקים גמורים עוברים.

בשם האריו"ל הק' מבארים, כי כפי שמזהב אי אפשר לעשות כסף ומכסף זהב, כמו כן אין שום דבר שיכול לבצע שינוי בבריאה, חוץ מהאין סוף ב"ה. והמקום היחידי שניתן לראות בו את השינוי המהותי הוא באדמה ששמים גרעין ומכסים אותו, עד שנרקב כל כך להיותו חומר היולי בלבד ומשם מצמיח דבר חדש. וזהו ביאור המושג המובא בספרים הק' 'רגלי א"ק יורדות עד התהום'... שביאורו הוא כפי שביארנו שהשפעת החיות היא כה גבוהה מרום המעלות עד התהום ששם נמצא הרשע, וכשזוכה לעלות משם מתקן את כל מה שבדרך.

גולת הכותרת של עבודת ראש השנה היא כשאנו אומרים 'יידע כל פעול כי אתה פעלתו'... ומובא בשם הרה"ק מקוברין זי"ע, שכל העבודה של כל הימים הנוראים היא

להגיע בסוף לשמחת תורה לדרגת 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו'.

ימים אלו מסוגלים ביותר לתת לאדם את ההכרה הזו לחיות עם בורא עולם ולהכיר בכל דבר שיש שם השגחה פרטית. וה' יעזור שנזכה להגיע על ידי כל העבודה הזאת ל'אמר כל אשר נשמה באפו ה' אלוקי ישראל מלך', ו'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו'. כתיבה וחתימה טובה, ושכל התפילות יתקבלו לרחמים ולרצון, אמן.

נמסר: בי-ם בשנים קודמות]

יום האחדות

[שפת אמת תרנ"ה] 'עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו'.

בפסוק 'אנכי ה' אלוקיך', מבאר רש"י ז"ל למה כתבה התורה כל עשרת הדיברות בלשון יחיד, כדי ליתן פתחון פה למשה רבינו, שאם יאמר לו הקב"ה מדוע חטאו בני ישראל, יענה לו משה רבינו ע"ה, מכיון שעשרת הדיברות מיועדים אליו בלבד ולא לכלל ישראל, והראיה שכתובים בלשון יחיד... מק' הרה"ק בעל החידושי הרי"ם זי"ע, מדוע א"כ זה באמת מחייב את כלל ישראל? ומבאר, שכלל ישראל היו בקבלת התורה באחדות כזו 'כאיש אחד בלב אחד', ואף שאנו רואים שיש דרגות שונות בעם ישראל כראשי העדה ועיני העדה וכו', עכ"פ כל אחד ואחד הוא חלק מבנין שלם. ועל כן אמנם הקב"ה דיבר למשה רבינו ע"ה, אך זה כולל את כולם – כשם שמדברים עם אדם, שלא יתכן לומר שמדברים רק לראשו ולא לידיו וכדומ'. מקשה השפת אמת זי"ע, א"כ כיצד קרה שנפלו בחטא העגל? ומבאר שבעת שאמרו 'כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו', עשו פירוד בינם לבין משה רבינו, ואז נשאר הציווי של עשרת הדיברות למשה רבינו בלבד, והם שכבר לא היו מאוחדים איתו – נפלו.

ממשיך השפ"א זי"ע לבאר על פי הפסוק 'בדבר ה' שמים נעשו', שכשם שהקב"ה ציוה לשמים לעמוד ועד היום הם עומדים, כמו כן כל אדם שיקיים את הציווי של 'אנכי ה' אלוקיך', יוכל לעמוד ולא ליפול בחטא. הרה"ק בעל האמרי יוסף זי"ע, מקשה כיצד באמת מועילה תשובה לכפר על החטא, הלא אנו יודעים שחטא הוא

במעשה ותשובה היא בעיקר במחשבה, וא"כ אנו יודעים את הכלל ש'אין מחשבה מוציאה מדי מעשה' מבאר האמרי יוסף זי"ע, מה חושב אותו האדם כשחוטא? ממה נפשך, אם חושב שהקב"ה לא רואה אותו הרי מלוא כל הארץ כבודו, ואם הוא רואה אותו אז מה עולה בדעתו לחטוא? אלא ידוע כי אין אדם חוטא אלא א"כ נכנסה בו רוח שטות, ועל שוטה אין מקשים קושיות כי אין לו דעת להבין אם רואים אותו אם לאו.

זה יסוד התשובה, כי עיקר החטא אינו במעשה שאדם עושה, אלא ברוח שטות שנכנסה בו, והדעת שנאבדה ממנו שחושב שאין דין ואין דיין, אך כששב בתשובה במחשבה, היינו שחוזר ומקבל דעת שהקב"ה מסתכל עליו ומנהיג אותו, אזי מועילה לו התשובה כהוגן שכן עיקר החטא היה גם במחשבה...

זהו המעגל של ראש השנה יוה"כ וסוכות. ראש השנה הוא בחינה של חכמה, כלומר כח – מה. כפי שכתוב 'ראשית חכמה יראת ה', ו'מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה'... והכל סובב סביב יראת שמים. אולם יום כיפור הוא בחינה של דעת, שאז מקבלים את הדעת, ככתוב 'דע את אלוקי אביך ועבדהו'. והדעת היא בכדי שאדם יבין שכל החטא שחטא הוא מפני הרוח שטות שחשב שאף אחד לא רואה אותו... וכמו שאומרים שהבושה הגדולה ביותר היא כשבן המלך שוכח בן מי הוא...

ביום כיפור כל אחד מאיתנו מקבל דעת מחדש להיזכר שהוא בן המלך. וממילא אחר שאדם חוזר להיות בבית המלך ויודע ומכיר במלך שהוא מחיה אותו ומקדים לתת לו כל צרכיו, אזי אפשר להגיע לסוכות שהוא חג השמחה הפנימית והבהירות שאדם זוכה כשהולך יד ביד עם המלך, וכמו שאמר דוד המלך ע"ה 'בגמול עלי אמו', באותו תינוק שנסמך על אמו אך הוא רגוע ושמח כי יודע שיש מי שדואג לו.

בעת מובן שצבא השמים וכל הבריאה אין להם את הבחירה לצאת מהאחדות שלהם ועל כן הציווי של הקב"ה 'בדבר ה' שמים נעשו' עומד כל הזמן ומחיה אותם, אך לאדם ניתנה הבחירה וכשהוטא הוא מנתק את עצמו מהאחדות של הציווי 'אנכי ה' אלוקיך' – דייקא בלשון יחיד, ועושה פירוד בינו לבין ה' ח"ו, ובשל כך העצה לחזור ולקבל כפרה הוא כשמתאחד בחזרה על ידי הדעת שנותן ומכיר שהקב"ה משגיח עליו בכל עת ורגע.

זהו גם הטעם שאין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו, מכיון שעד שלא הי באחדות גמורה עם כולם הוא עדיין בפירוד ולא יכול לבוא יום הכיפורים להועיל לו, כי הוא עדיין חפץ להישאר במריו, ולכן קודם צריך להתאחד עם הכלל ואז ממילא עיצומו של יום מכפר כבר מעצמו, כי המצב חוזר לקדמותו – אחדות כללית בינו לבין חברו לבין קונו. ועל זה מצטט השפת אמת את הפסוק 'ימים יוצרו ולו אחד בהם' כשם שיש יום אחד בשנה שהוא מאחד את כל ימות השנה, כן כלל ישראל מתאחדים כולם על ידי סגולת יום זה.

סוף מעשה במחשבה תחילה...

[שפת אמת תר"ם] 'כל האוכל בתשיעי כאילו התענה תשיעי ועשירי'. אכילה זו היא הכנה לתענית. בכל יום אדם אוכל בשביל אותו היום אך ביום זה אוכלים בשביל יום שלמחרת. ובספרים מובא שבאכילת היום הזה מתקן את כל האכילות של כל השנה. ויש להבין כיצד?

'האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה'. והשפת אמת לדרכו מבאר על אחת כמה וכמה מידה טובה מרובה, שאם

בשעה שעושה תשובה חושב בליבו מה שורש הדבר שבשלו הגיע לחטא, אזי הוא כבר נמצא בבחינה של 'מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך'. ונבאר:

בבעל התניא מטיב להסביר שהנשמה היא אור והגוף הוא חושך, ואדם צריך להאיר את נשמתו ולהגביר אותה על הגוף, מאחר והגוף הוא כלי ואם מגבירים את הגוף על הנשמה ואת החומר על הצורה, הרי זה ככופה כלי על הנר ובכך אינו נותן לנשמתו להאיר לו. וכמו כן הוא באכילה, יש שאוכל כדי לקיים את גופו וליהנות אותו, ולא חושב כלל על תכלית החיות שמקבל מהאוכל כדי לעשות את תפקידו בעולם, לעבודת השי"ת. א"כ לא רק שלא מאיר לעצמו אלא מגדיל את הכלי שלו ומחשיך לעצמו יותר. משא"כ אם חושב באכילתו ואף אומר שרוצה לקבל כח מהאוכל לעבודת ה', אזי האוכל הופך עצמו לרוחני ומזין את נשמתו.

כשאדם מגיע לסיבה שהביאה אותו לחטא, זהו עצמו כבר תיקון לחטא! משום שהחטא כפי שביארנו מספר פעמים, הינו רק תוצאה של הזנחה עמוקה יותר של האדם בקשר עם הבורא. ועל ידי ששוכח שהוא במלחמה, מניח לגוף לשלוט על הנשמה. וכדי להחזיר את המצב לקדמותו, נתנו לנו את יום כיפור שאז אנו מתנזרים מעסקי הגוף ומגבירים מחדש את כח הנשמה...

לכן האומר אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, כי בעת שעושה תשובה הוא כבר עסוק בחטא הבא, ואם כן תשובה כזו היא בריחה של האדם כדי לנקות באופן זמני את המצפון שלו כהכנה לחטא הבא. ומנגד, אם בחטא הוא כבר חושב מה הביא אותו לחטא – הוי אומר ההתנתקות מרצון ה', על ידי כך מעלה ומתקן את החטא, כי סוף כל סוף החטא הביא אותו למקום הנצרך ולבקשת רחמים שהקב"ה ישמור אותו.

עפי"ז יובן כל האוכל בתשיעי, כיון שאדם אוכל כעת בשביל יום הכיפורים, ויום הכיפורים הוא יום שאנו מגבירים את הצורה על החומר, א"כ מתברר שכל אכילתו היא לשם מטרה רוחנית, ולכן כזה אוכל יכול לתקן גם את כל אכילות השנה, מפני שכל השנה אכל לשם גשמיות, ועתה אוכל נטו בשביל רוחניות.